

Ekologická encyklika Laudato si' jako výzva všem

Jiří Nečas

Envigogika 10 (4) – Recenze/Reviews

Publikováno/Published dne 30. 12. 2015

DOI: [10.14712/18023061.506](https://doi.org/10.14712/18023061.506)

Abstrakt

Recenze textu papežské encykliky Laudato Si - Francesco, P. (2015). Lettera Enciclica Laudato si'. *Libreria Editrice Vaticana*.

Klíčová slova

Papež; náboženství; ekologická výchova

Abstract

Review of the Pope's text Laudato si - Francesco, P. (2015). Lettera Enciclica Laudato si'. *Libreria Editrice Vaticana*.

Key words

Pope; religion; environmental education

Papež se obrací k biskupům a jejich prostřednictvím k celé římskokatolické církvi pomocí „okružních listů“ – encyklik. Na jejich přípravě se podílejí týmy spolupracovníků, avšak jako odpovědný autor vystupuje vždy papež. Encykliky bývají zaměřeny k jednomu ústřednímu tématu a jsou vydávány poměrně nepravidelně; běžně mezi nimi uplyne interval několika roků. Okruh lidí, kteří by měli být encyklikou osloveni, je skutečně značný – křesťané tvoří velmi přibližně třetinu obyvatel Země a mezi křesťany je zhruba polovina římských katolíků – tedy přímých či nepřímých adresátů encyklik. O svatodušních svátcích 2015 vydal papež František encykliku *o péči o společný domov*, nazvanou *Laudato si'* (Buď pochválen - podle refrénu v Písni stvoření patrona ekologů sv. Františka)¹. Tato encyklika je zcela mimořádná. Obrací se i k lidem stojícím mimo hranice katolické církve, ba dokonce mimo křesťanství, a věnuje se tématu, které také mohutně přesahuje hranice církve, neboť se týká všech obyvatel planety Země.

Zájem o životní prostředí a vědomí odpovědnosti za ně ve většině křesťanských církví roste a stává se aktuálním tématem. Mezi evropskými křesťanskými církvemi působí ECEN (European Christian Environmental Network - Evropská křesťanská environmentální síť), v církvích vznikají skupiny zabývající se na profesionální či poloprofesionální úrovni životním prostředím, v pravoslavných církvích vznikl pojem environmentálního hříchu (hříchu proti životnímu prostředí), o odpovědnosti za životní prostředí psal už papež Jan Pavel II. v encyklice *Centesimus annus* (vydané r. 1991 k stému výročí „průlomové“ sociálně orientované encykliky *Lva XIII Rerum Novarum*). Když se při svém zvolení papežem argentinský jezuita Jorge Mario Bergoglio volbou jména František přihlásil k odkazu Sv. Františka z Assisi, patrona ekologie, bylo zřejmé, že životní prostředí je a bude pro něho důležitým tématem. V první čtvrtině třetího roku svého pontifikátu to encyklikou *Laudato si'* zřetelně potvrdil. Encyklika je psána jazykem srozumitelným i lidem žijícím mimo církve, což je v souladu se záměrem oslovit i lidi mimo (římskokatolickou) církev.

Encyklika analyzuje aktuální stav životního prostředí a hledá lidský podíl na příčinách jeho krize, nicméně nezůstává u toho a jde dále. V souladu se současnými pohledy na udržitelný rozvoj si všímá hlubokých sociálních, ekonomických i politických souvislostí. Aniž by se v ní termín „pilíř udržitelného rozvoje“ explicitně vyskytoval, všímá si souvislostí mezi environmentálními, sociálními a ekonomickými procesy². A navíc obsahuje to, co v sekulárních studiích o udržitelném rozvoji nenacházíme, totiž souvislosti teologické, slovo evangelia hovořící do současné krize životního prostředí, zdůraznění důležitosti a síly lásky. Biblický pohled je pohledem naděje.

Encyklika je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole „Co se děje v našem domě“ jsou rozebírány různé aspekty ekologické krize. Druhá kapitola „Evangelium stvoření“ jasně ukazuje, že péče o životní prostředí a odpovědnost nutně patří ke křesťanovu životu. Třetí kapitola „Lidský kořen ekologické krize“ se věnuje důsledkům zneužívání techniky. Logika technologické nadvlády vede k ničení přírody a zneužívání lidí a slabších skupin. V další kapitole, nazvané „Integrální ekologie“, se zdůrazňuje vztah a hluboká provázanost člověka s ostatní přírodou. Papež zde mj. zmiňuje, že krize ekologická a krize sociální jsou jen dva

¹ Vatikán vydává každou encykliku v několika jazycích, vždy je mezi nimi latina, italština, angličtina, španělština a portugalština, téměř vždy němčina a francouzština, u *Laudato si'* k těmto jazykům přibyly ještě arabština a polština. Český překlad pořídilo a vydalo nakladatelství Paulinky; na knižní trh se dostal v září 2015.

² Udržitelný rozvoj je v encyklice důležitým pojmem, avšak rozvoj je chápán v nemateriálním smyslu, jako rozvoj osobnosti; nutnost odklonu od materiálního růstu a spotřeby je v encyklice opakovaně zdůrazňována.

projevy téže krize. Pátá kapitola „Některé směry pro orientaci i jednání“ se zabývá tím, co můžeme a máme dělat. Vyzývá k hledání konsensu nutného pro zastavení degradace životního prostředí. Celou encyklikou se vine poukazování na nedostatečnost prostředků liberální kapitalistické ekonomiky, s níž souvisí konzumní styl života, a ten je neudržitelný. Podle encykliky ochrana životního prostředí se nedá zajistit za použití pouhých finančních kalkulací. („Životní prostředí je jedním z těch statků, které mechanismy trhu nejsou schopny bránit či adekvátně podporovat.“).

Čtenáře Envigogiky snad zvláště zaujme poslední, šestá kapitola „Ekologická výchova a spiritualita“. Zdůrazňuje nutnost změny životního stylu. Jako smysluplné vidí výchovné programy, které mají vliv i na konkrétní každodenní návyky, od šetření vodou, třídění odpadů až po zhášení nepotřebných světel. Je třeba rozbít „logiku násilí, využívání a, egoismu“. V souvislosti s environmentální výchovou papež píše: „Střídmost, prožívaná ve svobodě a uvědoměle, osvobozuje. [...] Štěstí vyžaduje umět se omezit v potřebách, které nás ochromují, abychom tak zůstali otevřeni pro četné možnosti, jež nám život nabízí.“ V lidech je třeba budovat a upevňovat vědomí, že se vzájemně potřebujeme, že jsme jeden na druhém závislí. Ekologická výchova je tedy v encyklice chápána skutečně široce, od osvojení praktických návyků až po spontánní přijetí životního stylu, příznivého pro životní prostředí, který je současně i prohloubením a obohacením života každého člověka, který tento životní styl přijímá.³

Encyklika *Laudato si'* je významným přínosem pro spojení sil všech lidí, jimž záleží na „našem společném domově“, k společné péči o něj. Je zakončena dvěma papežovými modlitbami; jednu z nich k dotvoření určitého obrazu o encyklice na závěr uvedme.⁴

³ Zde se důrazy encykliky velice blíží myšlenkám Josefa Vavrouška, viz např. Vavroušek, J.: Hledání možnosti trvale udržitelného rozvoje. *Křesťanská revue*, 62 (1995), č. 2; Vavroušek, J.: Hodnoty a trvale udržitelný způsob života. *Teologické texty* 5 (1994), č. 1; Keller, J.: Přemýšlení s Josefem Vavrouškem. Praha, G+G 1995; Keller, J. - Gál, F. - Frič, P.: *Hodnoty pro budoucnost*. Praha, G+G 1996.

⁴ V překladu autora tohoto článku, pořízeného podle španělské verze encykliky.

Modlitba za naši zemi

Bože všemohoucí,
který jsi přítomný v celém vesmíru
i v nejmenším ze svých tvorů,
Ty, který s něhou obklopuješ vše, co existuje,
vylej na nás moc své lásky,
abychom pečovali o život a o krásu.
Naplň nás mírem,
abychom žili jako bratři a sestry,
aniž bychom někoho poškozovali.
Bože chudých,
pomáhej nám zachraňovat
opuštěné a zapomenuté,
kteří jsou cenní v Tvých očích.
Uzdravuj naše životy,
abychom byli ochránci světa
a nikoli [jeho] predátoři,
abychom rozsévali krásu
a nikoli znečištění a ničení.
Dotkni se srdcí těch,
kteří hledají jen zisky
na úkor chudých a celé Země.
Nauč nás objevovat hodnotu všech věcí,
v obdivu se zamýšlet a
uznat, že jsme hluboce sjednoceni
se všemi tvory
na cestě k Tvému nekonečnému světlu.
Děkujeme Ti, že jsi s námi každý den.
Buď s námi svým Duchem v našem úsilí
o spravedlnost, lásku a mír.
Amen.

Literatura

Francesco, P. (2015). Lettera Enciclica Laudato si'. *Libreria Editrice Vaticana*.